

א) [סוטה ל"ג, ג] לקמן ט"ז;
ב) מדות פ"ג מ"ח, ט"ז ע"פ
מנחות א"ל, ט' לקמן כ"ב;
ג) חגיגה י"ב, ט' ש"ך למתני'
לקמן דף ט"ז; ועיי' בשנינו גוסי
אתר א' ואתר י'.

הגהות הב"ח

א) גבי' נמצא פורה על אמה
יסוד ועל אמה סובב: (ג) שם
ומפול מלגן. וי"ב ועיי' בבבא דף
מ"ז ע"א: (ד) רש"י ד"ה וזכר
ומפול ט"ו ומשינוי וכו' יסוד
הס"ד ומפול זולגל אמה על סובב
ממק':

שינויי נוסחאות

א) כש"מ וי"ח ט"פ נטל את
הראש והקוף בית מליקתו
למבחה. ובתה"י ל"מ נ"ס וז'
ואפ"ש שהקופ"ש ש"ח כש"י:
ב) מדבחה מקום קרנות (ש"פ);
כ"ח וקי' ור"ב; [ד] וילגל אמה
כש"מ מקום דמים. והוא עשית
כי אילו בשמ"י: [ג] כמתה'
ד"ו וכנדה. ולפנינו ע"פ כ"ח
ועיי' ש: [ד] תיבת מקום ממק'
(ש"ח ובתה"י); [ח] ל"ח שהוא ל'
קטנות וסיד וזפת וקניית'
(בתה"י); [ט] מיתות וכי תימא
כונת מותה מש"כ בזה: [י] כו'
והיה סובב (בתה"י וב"ש);
[י] כמתה' ט"פ וגבהו אמה:
[ח] קטנות וסיד וזפת וקניית'
(בתה"י); [ט] מיתות וכי תימא
ליתל כמתה' ודב"ה; וי"מ
מתה' (בע"כ); וצ"ק מניה
לכפנינו: [י] מדבחה כו' מקוף
מחבר לר"ל (ש"ח); ועי' א"ח
ועי' מקס"א: [א] נופל הוא על
(בתה"י); [ב] אמר (ש"ח);
[ג] ל"ל המזבח (בתה"י ור"ב);
[ד] כ"ח ט"פ ויבדו מקום
המקורש לדמים. מי היסוד
היה בכל המזבח אך הדמים
אין ניתנין רק בחלקו של
בנימין. הס"ד (ש"ח וב"ש);
[ה] דהמה (כ"י); [ו] ל"ל רבינו
(ש"ח); [ז] ל"ב ומצא מערב
ל"ב אבל (בתה"י וש"ח); [ח] ל"ל
לקמן (ש"ח); [ט] ל"ל ופוד"ר וז'
(ש"ח); [כ] ל"ל יסוד (ש"ח);
[כא] ס"ל וקשיא לרב דאמר
בבב"ב כלומר שברוח דרומית
וברוח מזרח לא היה שם יסוד
גבו והבא משמע שיהיה שם
יסוד גבו. והס"ד ומס"ד אלמ'
(ש"ח וב"ש); [כב] ל"ל הוא כבש
(בתה"י); [כג] ל"ל הפנימה
שבגבה הבליטה (ש"ח);
[כד] מיתת בה ממק' (ש"ח
ובתה"י); [כ"ז] ל"ל וממלאו
(ש"ח); [כ"ח] ל"ל אבר ניתוח
(ש"ח); [כ"ט] ל"ל האבנים
אמה הנמצאת כניסותו
אמה היסוד בולט אמה זו
סביב. הס"ד ומס"ד והחוד
ומביא כו' (כ"י); ובב"ב כ"כ
וש"ח; [כ"ג] וי"ח כש"מ וק' וי'
ל' הדם ליסוד מולל קתני
כו' ל"ל (ש"פ); [כ"ח] ה"ח הדם קרי'
ליה יסוד (כ"פ); [לא] דלא היא
אארבע קרנות כחטאת משום
דטעונה יסוד הא חשבונין ליה
יסוד לענין דמים (ב"ש וש"ח);
ועי' ח"פ: [לב] העוף ועולה
העוף א"ר דמו בכלל ועוד דלא
יהיה בו שירים כיון דבעי מוצי'
ועוד דבמתני' (ש"ח); [לג] ק"ח
היינו דקא בבחמה דתבוב
קריא (ש"ח); [לד] ל"ל דכיון
(כ"י); [לה] ל"ל א"ר כן חול' הוא
לענין קדושת מוצה ומשני וכו'
(ש"ח); ולפנינו ע"פ בתה"י;
[לו] דמתניא לרב דתניא ל"ל
(ג"ל); [לז] ל"ל לחות כמו הר"ג
כו' (ש"ח);

איזהו מקומן פרק חמישי זבחים

חופף. כמו נזיר חופף ומפספס (שבת דף ט"ז) דפרוט"ר דגרנטור' **זבלין** כאלה המהשזב ודואג: **ומבדיל**. שמי סימנין ולא כחטאת שהיא בסימנין אחד ולקמן יליף לה צפרק קדשי קדשים (דף ט"ז): **וממלא מדמה** י' (ו) ומקיף מחבר כמו אין מקיפין שמי זביות (ב"ב דף ט"ז): **דוחק** בית מליקתו לקיר והוא מתמלא ע"י דוחקו צוקי. **ולקמן [סד:]** אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמצא כשהוא מולקה בזאיר היא נמלקת והדס נופל לארץ לאיצוד וא"ת **הוא נעשית** הא קתני התם עשהה למטה מרגליו ואלפילו אמה אחת כשרה ללא קפיד אלא למעלה מן החוט כן פירש צקונטרס ונראה שלא היה כתוב צדק צרייתא שירי הדס היה שופך ליסוד גדלל מדקדק צקונטרס אלא מהא שהדס הולך לאיצוד וקשה דאס כן הוה ליה לאקשויי ממתי' דקדשי קדשי' (ש"ס סד): דמתן צא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק ראשה כו' וצבוק ספרים גורסין כאן שירי הדס היה שופך ליסוד [ב] ומפרש ה"ר חיים דודאי גרס' ליה ונכח זה פריך דעל כרחין לאותו קרן שמולק שם היה שופך שירי הדס [ב] קרי לה יסוד גדלל קתני שהיה הולך לקרן דרומית מערבית שהיה צו יסוד לשפוך שירים ועוד דלקמן פ' קדשי קדשים (ג"ס זה ש"ס) מפרש שעושה אותה צאותו קרן לפי שהוא קרוי ציבת הדשן ויכול לזרוק משם ומראה ונזלה ואס היה זקוק לילך לקרן אחר לשפוך שירים מה היה מרויח כיון שהיה צריך לחזור ואין לומר דלאחר זריקת מוראה ונזלה היה הולך לשפוך שירים דאס היה מאחר כל כך היה דס כלה אלא על כרחין צקונתו היה שופך ליסוד ולכן פריך ואי אמרת לא היה לה יסוד צאור"ל צעלמ"א קעביד ומשני אימר כן התנו אור"ח דבנימין ועשו כמין בליטה ועל אותה בליטה היה שופך שירים ומיהו קשה דאי חשיב יסוד לענין שאר דמים נמי יחשב יסוד וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא אבל לענין דמים הניתנין למטה אי מכשרת ליה להווא קרן וימנין דלתי למיתב תחת אותה בליטה ונמצא נותן תחת הסיוד אבל דמים העליונים לעולם הם למעלה מן הבליטה ומיהו קשה דאס כן היכי ממעט הכא עולה דלא [כ] הוה ארבע קרנות כחטאת משום דטעונה יסוד לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסין שירי הדס היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי גדלל מני מתמלא ליסוד דקתני גבי חטאת העוף [כ] ועוד דבמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף ט"ז) קתני כחטאת העוף שירי הדס ובעולת העוף לא מני משמע דלית ליה שירים והא דמרבנין לעיל שירים בכל הקרנות היינו [כ] לצד מעולת העוף וכיון [כ] דנעשית מצותו מה לנו במה שהדס נופל אחר כך לארץ והולך לאיצוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיצוד אחרי כן ועוד כשמתוך כך התנו אור"ח ופירש צקונטרס שהיה עושה כמין בליטה צקונטרס לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה ע"מא דבעי בראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עביד ליה צאור דיהודה אס כן [כ] אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאור"ח דבנימין וקדיש האור צקונטרס מוצה ואף על גב דהקטרה צאור אי אפשר לא חייש אלא צה"ל דליהו קדושת מזבח ומיהו למאן דאמר (לקמן דף ט"ז) אין עושין מערכה על גבי סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אף על גב דקדוש בקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גבי סובב: **ר"ב** אמר בבב"ב. אף על גב דלמטה לא היו רבוע למעלה במקום המערכה היו רבוע וקשה ק"ת לישנא דמתני' [כ] לרב דמתן במסכת יומא (דף ט"ז). דלרעהו יוא"ח מחלקו של יהודה ונכנסק לחלקו של בנימין וזה מזבח בני משמע שהיה צה מצבין: **במפולמות**. [כ] כגון דגיס מפולמין פירק אין קרי' (ב"ב סד):

י' **חופף** עליו כל היום [כ] לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן להקב"ה שנאמר יובין בתפיו שכן מיתבי [כ] עולת העוף כ"כיצד היתה נעשית היה מולק את ראשה ממול עורפה ומבדיל וממצה דמה על קיר המזבח [א] ואי אמרת לא היה לה יסוד באור"ח בעלמא הוא דקא עביד אמר רב נחמן בר יצחק אימר כך התנו אור"ח דבנימין קרקע דיהודה מאי לא הוה לה יסוד רב אמר בבב"ב לוי אמר ברמיס רב מתרגם באחסנתיה יתבני מדבחה [ב] לוי מתרגם באחסנתיה יתבני מקדשא מקום מקודש לרמים תא שמע [כ] דהיסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת מאי אוכל נמי בדרמים תא שמע [כ] המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים הכא במאי עסקינן מן הצד ת"ש [כ] נמצא פורה [כ] אמה על יסוד ואמה על סובב אימא כנגד אמה יסוד ועל [כ] אמה סובב: תא שמע דתני לוי כיצד בונין את המזבח [כ] מביאין מלבן שהוא שלשים ושתים על שלשים ושתים וגובהו אמה ומביא חלוקי [כ] אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וקוניא וזפת וממחה ושופך וזה הוא מקום [כ] יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא [כ] שלשים אמה על שלשים אמה וגובהו אמה ומביא [כ] חלוקי אבנים בו' [כ] וחוזר ומביא [כ] מלבן שהוא כ"ח על כ"ח אמות וגובהו ג' אמות ומביא מלבן שהוא אמה על אמה [כ] ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות [כ] ומביא זפת וקוניא וממחה ושופך וזהו קרן וכן לכל קרן וקרן וכי תימא [כ]

קדשים (דף ט"ז) דרמינן מתניתין אהדיי דמתן חז"ל כבש היה לדרומו של מזבח ארוך ל"ב והמזבח ל"ב ארוך הרי ארוך המזבח והכבש ס"ד וכי מני לכו אהדיי תמן הכבש והמזבח ס"ב [ג] שם פ"ה מ"ג [ד] והא שתיין וארבע היו תפסין צקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמצא שראש הכבש פורה ועולה על שתי אמות של כניסת הסיוד וסובב וממלא שמי אמות העליונות ונבלעות בל"ב של מזבח. מדקתני פורה על אמה של יסוד מכלל דאיכא כניסת הסיוד [ב] לדרוס קשיא [כ] לרב דאמר דאוכל צמורה אמה אחת וצדקרוס אמה אחת דקתני ותו לא צבנין קאמר והכבש [כ] צדקרוס הוא ויש תחתיו כניסת יסוד המזבח: **אימא כנגד אמה יסוד**. כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שמי אמות נבלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי [כ] שכנגד בליטה שהסיוד החמיל בה [ד] לאכול זה צדקרוס אמה אחת: **מלגן**. הוא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים וכל אחת ארוכה ל"ב כעין אנשטר"א שעושין לכיירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלגן ממלאו [ה] אבנים וסיד וזפת וקוניא עד שמשווהו לגובה המלגן: **מפולמות**. לחות: **קוניא**. ניתוח [ו] אבר כעין שעושין ללפיו כלי חרס שקורין פולמי"ר: **וממחה**. אישפרידי"ר זבלי"ו. ושופך בתוך המלגן על אבנים [ז] ונדבקים יחד על ידי אלו חיה הסיוד הראשון שניינו צו עלה אמה: **וחוזר ומציא כו'**. ומושיבו על זה וממלאו מנצלת [ח] כניסת אמה זה א' יסוד בזולגל אמה זה סובב: **וחוזר ומציא כו'**. וחו סובב על זה היה כהן מהלך כדמפרש ואזיל שהמלגן השלישי שהושיבו על זה ק"ר ממנו שמי אמות על שמי אמות נמצא האמצעי בזולגל מתחת העליון אמה בכל ז'ד: **מקום המערכה**. כלומר ראש המזבח: **וחוזר ומציא מלגן של אמה כו'**. ומושיבו צוית המזבח מלמעלה. קתני מיהא מלגן התחמון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בזולגל צו מד' רוחמוי:

ל' א מ"י פירק ו' מהלמת מע"ק הלכה כ':
ל"ב ב מ"י פ"ב מהלמת בית הגמורה הלכה י':
ל"ג ג מ"י שם הלכה ה':
ל"ד ד מ"י שם הלכה טו':

תורה אור השלם

1. לבנימין אמר ידיר ודחה ישבו לבטח עליו חפץ עליו כל היום ויבין בתפיו שכן דברים לג, יב

מוסף רש"י

חופף. כלשה המתמקן מממת שאינו משני תלמו (י"ח וי"ב). חלם הנלעזר חופף ומתמקן בצנדי, לזון שפשוף' כמו מזר חופף ומפספס (מ"ה ב). אושפיזין להקב"ה. שהיה הארון נתון מחלקו (ש"ח ו"ח). צבית קדשי הקדשים בניו מחלקו (טו"ח ט"ז). ממול ערפה. ערפה גובה הרלס, מול ערפה למטה לזד האבנים, מול הרולה את העורף: ומבדיל. שני סימנין כדליף כהן לשמורין (לקמן ס"ד): נמצא פורה כו'. ומניע ללאס המזבח (לקמן ס"ב): מפולמות. לזון תלמות (תנ"ג י"ב).

לעזר רש"י

דפרוט"ר דגרנטור' דפרוט"ר דגרנטור'. לשפוף לחטט. אנשטר"א אישטר"א. מוקד. כיריים. פולמי"ר פלומי"ר. לכסות, למשוך בעופות. אישפרידי"ר דישפרידי"ר. לערוב (בב"ב).